

Delen is verme

De consuminderbeweging in Nederland groeit. Hippe organisaties bieden tips en een zonnige boodschap. Maar het kan nog beter, vindt student duurzame ontwikkeling Arland Swaak: door een nieuw publiek te vinden en professioneler te werken.

Tekst: Frieda Pruim Foto's: Joep Naber

Arland Swaak voor zijn eenvoudige onderkomen op zijn volkstuin. Nu het weer het niet meer toelaat, bivakkeert hij bij een vriend.

nigvuldigen

Hart voor de wereld hebben passé? Nee hoor. Neem initiatieven als Peerby en SnappCar, twee jonge clubs die via hypermoderne internetplatforms het lenen en (ver)huren van spullen en auto's tussen buurtbewoners mogelijk maken. Peerby kreeg de eerste twee maanden van haar bestaan al 1500 leenverzoeken binnen. Snappcar had na acht maanden al 3000 gebruikers. Een sjeke naam is er ook al voor bedacht: *collaborative consumption*. Of neem een initiatief als het ambachtelijke Repair Café. Inmiddels zijn er in zeker vijftig plaatsen cafés waar je je spullen kunt laten repareren; elke week komen er nieuwe bij.

Dit soort organisaties vertellen geen doemverhaal maar leggen de nadruk op wat consuminderen oplevert, met praktische tips voor een gelukkiger en eenvoudiger leven. Dankzij de crisis, die in 2008 begon, hebben ze de wind in de rug. Dat ontdekte Arland Swaak (26), die onderzoek deed naar de potentie van de consuminderbeweging in Nederland. 'Mede dankzij consuminderinitiatieven en de Partij voor de Dieren is er tegenwoordig maatschappelijk debat over de grenzen van de economische groei', voegt hij daar aan toe.

Swaak wil met zijn scriptie voor de masterstudie duurzame ontwikkeling een tegenwicht bieden aan de manier waarop hij college kreeg. 'Mijn studie was nogal theoretisch en ging vooral over wat er allemaal misgaat in de wereld: dat we op een afgrond afstevenen omdat we zo gericht zijn op economische groei. De persoonlijke bewustwording die nodig is om de wereld te veranderen kwam nauwelijks aan bod.' Daarom koos hij voor een positieve, praktische insteek door zich te richten op organisaties die voor bewustzijnsverandering in het dagelijks leven zorgen.

Verdomhoekje

De conclusies van zijn scriptie staan haaks op de overtuigingen van zijn docenten. 'Zij beweren dat consuminderorganisaties altijd in het verdomhoekje zullen blijven zitten. Waarom zouden ze groeien? Ze zijn toch altijd klein geweest?' Swaak vond een verklaring voor de groei in ander onderzoek, dat

aantoont dat Nederlanders steeds meer gericht zijn op immateriële waarden, minder vertrouwen hebben in de regering en zich steeds meer verzetten tegen het kapitalisme.

Zelf is Swaak ook een consuminderaar. De afgelopen maanden verbleef hij in een zelfgebouwde tipi op zijn moestuin om geld te sparen voor een wereldreis; nu het weer dat niet meer toelaat, bivakkeert hij bij een vriend. Op de Uithof, de campus van de Universiteit Utrecht waar hij studeert, zette hij begin dit jaar met andere studenten duurzame ontwikkeling een collectieve moestuin op. 'Vaak pluk ik daar wat sla en kruiden voor de lunch.' Toen hij naar zijn tipi verhuisde, gaf hij veel weg. Een vriend kreeg bijvoorbeeld zijn meubels en drie mooie kookboeken. 'Dat was leuk en bevrijdend. Ik geniet ervan weinig te hebben. Daardoor waardeer ik meer wat ik wél heb, zoals dit geweldige vest dat ik van een vriend kreeg.' Swaak is niet de enige die ervaart dat weinig hebben gelukkig maakt, weet hij: 'Uit onderzoek uit 2011 onder 2200 consuminderaars blijkt dat 87 procent zich gelukkiger voelt door eenvoudiger te leven.'

'Door weinig te bezitten, geniet ik meer van wat ik wel heb'

Voor zijn onderzoek zette Swaak alle Nederlandse initiatieven op een rijtje die helemaal of gedeeltelijk tot de *simplicity movement* behoren, zoals hij de consuminderbeweging in zijn Engelstalige scriptie noemt (zie kader op pagina 28). Hij verdiepte zich extra in de negen belangrijkste consuminderorganisaties, waaronder dit tijdschrift *Genoeg*, door bijeenkomsten te bezoeken en met betrokkenen te praten.

De beweging groeit dus, maar Swaak constateert ook zwakke kanten. 'Consuminderorganisaties zijn vooral gericht op individuele gedragsverandering en niet op verandering van structuren. Er zijn weinig twintigers bij betrokken. Ook hebben de organisaties weinig geld. Daarom werken ze vooral met vrijwilligers, dat is geen stabiele basis. Ook bereiken ze, deels door dat geldgebrek, vooral mensen die al overtuigd zijn. De organisatie 'Echte welvaart', die

Genoeg te doen!

Overzicht van consuminderinitiatieven in Nederland

Bookcrossing.nl (2002), website voor uitwisseling van boeken

De Budgetkring (2012), groep waarin je leert greep krijgen op je budget, budgetkring.nl

Buy Nothing New-maand (2012), heeft oktober uitgeroepen tot maand van bewuste consumptie, buynothingnew.nl

Consuminderhuis Parkstad (voorheen Ons Genoeg) (2006), huis in Landgraaf voor mensen met een klein budget, consuminderhuislandgraaf.nl

Dress for Success (2001), stelt tweedehands kleding ter beschikking aan werklozen voor sollicitatiegesprekken, dressforsuccess.nl

Echte welvaart (2000), ondernemende mensen die échte welvaart dichterbij wilden brengen, is opgeheven, echtewelvaart.nl

Economy Transformers (2009), groep denkers die vindt dat het economisch systeem niet langer houdbaar is, economytransformers.com

Geefconomie (2011), pleit voor een economie op basis van onvoorwaardelijk geven en samen leven, geefconomie.nl

Geefcafé (2012), café/restaurant op basis van vrije giften, geefcafé.nl

Genoeg (1996), tijdschrift, genoeg.nl

Giving is all we have (2011), wil het geven stimuleren, givingisallwehave.com

Gratisoptehalen.nl (1999), website waar spullen gratis worden aangeboden

LETS (1995), alternatief ruilsysteem (zie *Genoeg* 94, pag. 18-21), letscontact.nl

Marktplaats.nl (1999), verkoop van tweedehands spullen

No Impact Week (2010), organiseert jaarlijkse week waarin je ervaart wat het kleinen van je impact op het milieu kan betekenen voor je kwaliteit van leven, noimpactweeknl.wordpress.com

Occupy (2011), protestbeweging tegen economische ongelijkheid en de manier van handelen in de wereldwijde financiële sector, o.a. occupyamsterdam.nl

Omslag (1994), werkplaats voor duurzame ontwikkeling, omslag.nl

Overdatum Eetclub (2011), stimuleert de oprichting van eetclubs die koken met spullen die over de datum zijn, overdatum.org

Peerby (2012), spullen lenen en huren van mensen in je buurt, peerby.com

Permacultuur Nederland, promotie van permacultuur (zie *Genoeg* 94, p. 24-26) permacultuurnederland.nl

Platform Duurzame en Solidaire Economie (2007), streeft naar een rechtvaardige economie waar het gebruik van natuurlijke hulpbronnen en het natuurlijk vermogen van de aarde in balans zijn, platformdse.org

Repair Café (2009), organiseert bijeenkomsten waar kapotte spullen worden gerepareerd, repaircafe.nl

Ruilen.nl (1999), ruilwebsite
Social Trade Organisation STRO (1970), organisatie die alternatieven voor het geldsysteem ontwikkelt, strohalm.nl

Slow Food (2008), organisatie voor ecogastronomie gericht op lekker, puur en eerlijk voedsel, slowfood.nl

Snappcar.nl, Togethr.com, Mywheels.nl, Autodelen.nl (2011), websites die het delen en lenen van auto's faciliteren

Spullendelen.nl (1999), website om spullen (uit) te lenen

Stoutenburg (1991), Franciscaans milieuproject, stoutenburg.nl

Swoeng (2006), organiseert projecten met een sociaal cultureel karakter, swoeng.nl

Tijd voor elkaar (2006), uitwisseling van vrijwilligerswerk, www.andergeld.nl/tijd-voor-elkaar

Transition Towns (2008), netwerk van groepen burgers die hun manier van wonen, werken en leven minder olieafhankelijk, duurzamer en sociaal maken, transitiontowns.nl

Vereniging Aardehuis (2006), milieubewust en duurzaam bouwen en wonen, aardehuis.nl

Vereniging Ecodorp, streeft naar zelfvoorzienende dorpen, ecodorp.nl

Viapauline.nl (2011), verzamelplek voor immateriële cadeaus

Weggeefwinkels (1999), winkels die tweedehands spullen weggeven, weggeefwinkels.nl

Werkgroep Voetafdruk Nederland (1998), stimuleert het gebruik van de ecologische voetafdruk, voetafdruk.nl

Wonne (1979), drie leefgemeenschappen in Enschede en omgeving die geld en goed samen willen delen, dewonne.wordpress.com

Zero Plastic Week (2012), actie om in juni een week geen plastic te kopen, zeroplasticweek.org

Bron: *Assessing the viability of downshifting initiatives in the Netherlands*, masterscriptie Arland Swaak, oktober 2012

inmiddels ter ziele is, wilde bijvoorbeeld een televisiespotje maken, maar kon dat niet betalen.'

De meeste clubs die Swaak onderzocht, ontstonden de afgelopen tien jaar. De beweging telt meer vrouwen dan mannen, 'mogelijk omdat die minder prestatiegericht zijn en meer gericht op verbinding'. De initiatiefnemers zijn vaak hoog opgeleiden; de deelnemers hebben een diverser achtergrond. Zo trekt Transition Towns zowel hoog opgeleiden met een goede baan als anarchist en werklozen, was 'Echte welvaart' gericht op ondernemers en komt bij de Repair Cafés een heel divers publiek. De meerderheid van de deelnemers is tussen de 30 en 50 jaar.

Idealisme is voor de meesten een belangrijker drijfveer dan noodzaak. Soms vormt een ingrijpende levensgebeurtenis zoals geldproblemen of werkloosheid de aanleiding om anders in het leven te gaan staan. De omvang van de beweging is niet in cijfers uit te drukken. Wel concludeerde onderzoeksbureau Motivaction in 2010 dat 10 procent van de Nederlandse bevolking gerekend kon worden tot de 'postmaterialisten': zij leven sober en zijn niet consumptiegericht.

Bevlogen

Welke van de onderzochte clubs spreken Swaak persoonlijk het meest aan? 'Transition Towns en de *Buy Nothing New*-maand. Transition Towns is veelomvattend en krijgt veel voor elkaar. In Groningen heeft bijvoorbeeld een groep mensen samen zonnepanelen gekocht, in het Overijsselse Olst is een ecodorp gebouwd met 23 aardehuizen. De mensen achter de *Buy Nothing New*-maand zijn jong en bevlogen en richten zich op jongeren. Ik geloof dat het veel effect heeft als zij een maand experimenteren met niks kopen.'

'De organisaties bereiken vooral mensen die al overtuigd zijn'

Al bewerkstelligen consuminderinitiatieven op dit moment nog geen radicale ommekeer in de maatschappij, 'als de boel helemaal instort, zullen zij de voortrekkers zijn', denkt Swaak. 'Het zou beter zijn als we voorkomen dat olie en kolen helemaal opraken, door internationaal te kiezen voor een economie die niet groeit. Daar ziet het niet naar uit. Dus als de nood aan de man komt, kunnen deze clubs het goede voorbeeld geven. Ik hoop dat ze tegen die tijd sterk genoeg zijn om te voorkomen dat het een chaos wordt.'

'Nog effectiever dan alle consuminderorganisaties bij elkaar' zou het volgens Swaak zijn om alle reclame af te schaffen en mensen meer tijd te geven, zodat ze zelf kunnen koken en dus minder kant-en-klaarmaaltijden hoeven te kopen. Swaak

raadt de consuminderorganisaties aan meer na te denken over dit soort structuurveranderingen en bij politici te lobbyen om zich daarvoor sterk te maken. Ze zouden ook meer hun best moeten doen om een nieuw publiek te aan te boren. 'En ze zouden hun organisatie meer moeten professionaliseren, zodat ze meer kunnen bereiken. Dat geldt bijvoorbeeld voor de nationale organisatie van Transition Towns. Het zou ook mooi zijn als ze een alternatief woord voor consuminderen zouden verzinnen, want daarin zit het woord minder, maar het is ook méér.'

Zijn eigen betrokkenheid bij de consuminderbeweging verklaart Swaak vanuit zijn liefde voor de natuur. 'Het doet me pijn om die ten gronde te zien gaan. En ik zie dat het huidige economische systeem, dat zo gericht is op groei, mensen niet tot bloei brengt. Dagelijks mediteren helpt me om bewust in het leven te staan, mijn tempo te vertragen en meer te genieten. Ik ben ook lid van een mannengroep. Samen staan we stil bij hoe we willen leven en waar we voor willen staan.'

Die bewuste levenshouding kreeg hij mee van zijn ouders. 'Zij zijn oude hippies; niet per se consuminderaars, maar we gingen bijvoorbeeld altijd kamperen en aten biologisch. We hadden ook niet veel geld. Mijn vader was vroeger manager van Stiltepunt in Den Haag, een groot spiritueel centrum dat failliet ging. Onlangs heeft hij een centrum voor permacultuur opgezet, naast zijn baan als computerprogrammeur. Mijn moeder is yogadocente en masseuse.'

Ook de reis die hij nu voorbereidt, zal in het teken staan van bewust leven. Vliegen wil hij niet, het wordt liften en zeilen. 'Via findacrew.net probeer

ik zeilboten te vinden die een extra bemanningslid zoeken. Als ik geld nodig heb, kan ik via wwoof.org op biologische boerderijen werken.' Maart volgend jaar wil hij graag een vergadering bijwonen van het Wereld Sociaal Forum, in Tunesië: een 'heel inspirerende club, die alternatieven biedt voor het kapitalistische systeem. De idealen van de deelnemers komen ook tot uiting in hun manier van werken, bijvoorbeeld zonder één leider.' Daarna staat *bushcraft* in de VS op het programma: proberen te overleven in de natuur zonder moderne hulpmiddelen. Afhankelijk van hoe lang hij het uitzingt met zijn geld, blijft hij één tot drie jaar weg. Na zijn reis wil hij graag gaan werken in de *simpli-*

'In consuminderen zit het woord minder, maar het is ook méér'

city movement. Als zelfstandig ondernemer wil hij 'mensen laten ontdekken wat ze nodig hebben om gelukkig te zijn: door consuminderkringen te leiden, trainingen te geven en een weggeefwinkel en zaadbank voor moestuinen op te zetten.' Misschien begint hij wel een centrum zoals het consuminderhuis in Landgraaf van Annemiek van Deursen, maar dan voor een bredere doelgroep dan alleen kwetsbare mensen. 'Dat lijkt me gaaf. Maar ik gok dat er als ik terug ben al tien keer zoveel initiatieven zijn als nu. Dan sluit ik me misschien wel aan bij Robbert Vesseur, die zich bezighoudt met geefconomie. Ik vind het mooi om anderen te inspireren spullen weg te geven.'

In een filmpje op genoeg.nl laat Arland zijn tipi van binnen zien.